

Ikke mere mobning.

Det må være en menneskeret for ethvert barn i et demokratisk samfund at kunne føle sig tryk både i skolen og i fritidsinstitutionen og slippe for at være bange for at blive nedværdigende behandlet.

Forord.

Lærere, pædagoger og skolebestyrelse ved Nr. Felding skole og SFO har vedtaget en antimobbepolitik.

Vi har udarbejdet en handleplan for lærere og pædagoger på Nr. Felding skole med konkrete anvisninger på, hvordan man ved et grundigt og velforberedt arbejde kan stoppe mobning, så det ikke opstår igen. Som lærer/pædagog må man hellere blande sig én gang for meget end én gang for lidt. Det signal, vi udsender ved at handle, er afgørende for, om mobningen får gunstige betingelser for at udvikle sig eller blive stoppet. Selvom mobning ikke er skoleledelsens, lærerens eller pædagogens skyld, kan vi med vores indsats – eller mangel på samme – regulere, om der bliver megen mobning eller slet ingen mobning i klassen eller gruppen. Vores indsats kan gøre forskellen.

Vi voksne er alle ansvarlige for aktivt at stoppe mobningen ved at sende klare signaler om, hvordan man er sammen på en god måde, så alle kan trives. Selvom mobning er almindelig kendt på danske skoler, er det ikke det samme som, at det er almenmenneskeligt. Mobning er ikke et grundvilkår, der er nødvendigt for menneskelig udvikling. Mobning kræver en helt særlig "kemi" af vækstbetingelser, og derfor har vi klasser med mobning og klasser uden mobning. Mobbeklasser er præget af lav tolerancekultur. Det betyder, at normen for, hvad der er "acceptabel" adfærd og livsstil, er meget snæver. I klasser, der har svært ved at samles om noget positivt fremadrettet, kan mobning fungere som selve motoren i gruppens sociale liv. Lav tolerance overfor forskelligheder udfolder sig både i mobning, drillerier og konflikter. Miljøet eller kulturen i en klasse eller institution er derfor afgørende for omfanget af både mobning, drillerier eller destruktive konflikter. De voksne har afgørende indflydelse på opbygningen af tolerance og evne til at håndtere konflikter. De voksne er rollemodeller og må tage dette ansvar bevidst på sig.

For at fremme en fælles forståelse for mobningens karakter og dilemmaer har vi udarbejdet denne pjece til forældre og børn.

Mobning og drilleri.

Hvornår er det mobning og ikke bare drilleri?

For at besvare dette, er det nødvendigt at definere såvel mobning som drilleri og beskrive den grå zone, der er fra drilleri til mobning.

Vi tager udgangspunkt i Dan Ulweus, professor i psykologi ved Universitetet i Bergen. Han har forsket i emnet i mere end 30 år, og har lavet undersøgelser og ledet store kampagner i Norge og Sverige.

Hvad er mobning?

Vi kan bruge Dan Ulweus definition af mobning: "Mobning er, når en person gentagne gange over en vis tid bliver udsat for negative handlinger fra én eller flere personer. Der er en vis ubalance i styrkeforholdet. Den, der bliver udsat for de negative handlinger, har problemer med at forsvare sig og er ofte næsten hjælpeløs over for den eller dem, der plager ham eller hende."

(Mobning i skolen)

Ifølge Ulweus kan de negative handlinger være at true, håne eller sige ubehagelige ting. Det kan også være at slå, sparke, skubbe eller holde nogen fast mod deres vilje. Ligeledes kan det være ved grimasser eller ved at lade være med at tale med personen eller vende ryggen til, når han/hun gerne vil i kontakt med de andre.

At blive frosset ude og isoleret er således også mobning ifølge Ulweus, hvis det finder sted gentagne gange over en vis tid. Denne indirekte form for mobning er det vigtigt at være særlig opmærksom på, da den er mindre synlig, men volder lige så stor skade som den direkte mobning. Det barn, der bliver udelukket fra at være med i kammeratskabet, har vanskeligt ved at få venner i klassen, og netop ensomme børn er i risikozonen.

"Over en vis tid" drejer sig oftest om flere år, hvis der ikke bliver grebet ind.

For mange skoleelevers vedkommende har der været tale om, at de er blevet mobbet en stor del af deres skoletid.

Ulweus understreger, at det ikke er mobning, når to fysisk eller psykisk omtrent lige stærke personer er i konflikt eller slås. Mobning er ikke en konflikt, men et overgreb.

Hvad er drilleri?

Drillerier er: "Bevidst at lave sjov med eller genere nogen, fordi man selv synes, det er sjovt." (Nudansk ordbog)

De allerfleste børn/unge kan ikke lide at blive drillet. Kun hvis det er godmodige drillerier i en kærlig tone, hvor barnet kan mærke, at man holder af det, er det i orden. Drillerier er knap sø ondsksfulde og vedvarende som mobning, men kan også være meget generende.

Gråzonen fra drillerier til mobning:

Der er en stor gråzone fra drillerier til mobning. Om man skal gribe ind allerede ved drillerier afhænger af, hvordan den, der bliver udsat for drilleriet, har det med det. For nogle børn betyder drilleriet ikke så meget, mens andre kan blive meget ulykkelige.

Ofte vil de, der driller, undskylde sig med, at det bare var for sjov, selv om et blik på offeret kunne vise dem, at offeret ikke synes, det er sjovt.

Erfaringen viser, at mobning starter som generende drillerier. Kun ved at tale med barnet/den unge om det, kan man finde ud af, om det er nødvendigt at hjælpe med at få det stoppet. Det kan være en god idé, at tage udgangspunkt i sig selv og sige: "Hvis det var mig, der blev sagt sådan til, ville jeg blive vred eller ked af det, og jeg ville gerne have det stoppet. Hvordan har du det med det?" Formålet er at vise, at det er legalt at sige fra over for generende drillerier, og hvis barnet ønsker det, kan det regne med voksenhjælp.

Mobningens myter og virkelighed

Fra talrige foredrag og megen kursusvirksomhed har jeg erfaret, at der stadig er mange myter om mobning. (Myte kommer af det græske ord: mythus, der betyder opdigtet fortælling, eventyr eller opspind). Da disse myter er meget udbredte og sejlivede, vil jeg i det følgende behandle de myter, som nogle lærere, pædagoger og også forældre bruger som begrundelse for ikke at handle imod mobningen.

Herunder beskrives såvel myter som virkelighed om mobning. Først er myterne beskrevet, derefter er der en grundig gennemgang af, hvad der i Dan Ulweus' mangeårige forskning er veldokumenterede facts om mobning.

Myte.....

"Mobberen er i virkeligheden ængstelig og usikker"

Denne myte har eksisteret i mange år og er en af de mest sejlivede myter om mobning. Man kan møde selv fagfolk, der stædigt holder fast i denne myte: At mobberen bag den seje facade i virkeligheden skulle være en svag og usikker person, som bare ved kærlig opmærksomhed og forståelse ville ændre væremåde.

I lærernes medlemsblad (Folkeskolen nr. 45, 1999 s. 8) udtaler Dan Ulweus: "En af myterne er, at mobberne er ængstelige og usikre personer, som det bare gælder om at møde med venlighed og forståelse. Det er forkert. Det er den sædvanlige opfattelse, at mobberne kompenserer for usikkerhed og et dårligt selvbillede, når de mobber andre. Jeg tror, det billede er opstået for at gøre det mere acceptabelt eller forståeligt. Det har vigtige konsekvenser for synet på og holdningen til mobberne. Mange tror, at hvis man bare giver dem et stærkere selvbillede, vil de holde op med at mobbe. Men det kan tværtimod være med til at forstærke den udvikling, de er kommet ind i. Det er nødvendigt med negative konsekvenser."

.....virkelighed

Dan Ulweus' empiriske forskningsresultater har for år tilbage modbevist myten. Hans undersøgelser viser, at mobberne er kendetegnet enten ved en ualmindelig ringe grad af angst og usikkerhed, eller de er omtrent som gennemsnittet.

Dan Ulweus udtaler i samme interview i *Folkeskolen* om mobberne: "Det er tværtimod elever, der ofte er fysisk stærke og aggressive over for børn og

voksne. De har generelt en mere positiv holdning til vold end gennemsnittet. Og de har ingen eller kun lidt indlevelsessevne og medfølelse over for ofrene.” Dan Olweus har lavet store undersøgelser over, hvordan det går mobberne, når de bliver voksne, hvis der ikke er blevet grebet ind over for mobningen. Det fremgår af undersøgelserne (se Dan Olweus: ”Mobning i skolen”), at mobberne har fire gange så stor risiko som andre unge for at ende i ungdomskriminalitet. Denne misforståede opfattelse gennem mange år, at mobberne skulle være ængstelige og usikre, mener han, har gjort, at mobberne er blevet behandlet forkert med megen samtale, hvor man har appelleret til mobbernes indfølelse. Undersøgelserne tyder på, at mobbernes indfølelse mangler eller er meget ringe udviklet. De har som regel fået for lidt omsorg og kærlighed og for megen frihed med for få rammer i deres tidlige barndom. Derfor har det ikke nyttet at få mobberen til at sætte sig i offerets sted, da hans indfølelse ikke er udviklet nok, til at han kan gøre det.

Det, der ifølge Dan Olweus er brug for, er en helt klar og tydelig udmelding om, at mobning er uacceptabel adfærd. I første omgang tager en voksen en alvorlig samtale med mobberen, uden så megen diskussion: ”Vi ved, det og det er sket”. I næste omgang informeres forældre, klassen, øvrige lærere og skoleledelsen. Under specielle, særligt grove omstændigheder må også politi og socialforvaltning kontaktes.

Myte.....

”Mobbeofferet er tyk, rødhåret og har briller”

Det er en myte, at den, der bliver mobbet, ser ud på en bestemt måde.

.....virkelighed

Mobbeofferet ser ud som alle andre. Næsten alle mennesker har en eller anden fysisk afvigelse, og det er ikke *årsagen* til mobning. Dan Olweus’ undersøgelser viser, at der ikke er nogen overhyppighed af særlige fysiske kendetegn, bortset fra blandt drengene, hvor mobbeofferet ofte er fysisk svagere end sine jævnaldrende. Derimod har mobbeofferet ofte et forholdsvist lavt selvværd, da mobning over lang tid, ofte over flere år, går ud over selvværdet. Undersøgelserne viser også, at personlighedstræk, som at et barn græder let, er ængsteligt, usikkert og forsigtigt, kan bidrage til, at det bliver mobbet.

Myte.....

"Mobning er en konflikt, som børnene selv skal lære at løse"

Denne myte, at det er børnenes konflikt, som de selv skal løse, er desværre ret udbredt, og nogle lærere og pædagoger henviser stadig til den og bruger den som begrundelse for ikke at gribe ind.

.....virkelighed

Mobning er ikke en konflikt, men et overgreb. Derfor er det ikke eleverne, men *de voksne*, der har *hovedansvaret*. Det er meget vigtigt, at skolen/fritidsinstitutionen klart og tydeligt tager afstand fra mobningen, og at de voksne sørger for, at det holder op. Offeret skal beskyttes, og mobberen skal forstå, at de negative handlinger ikke accepteres og omgående skal stoppe.

Elevmægling og konfliktløsningsprogrammer, som er meget populære på nogle skoler, bygger på, at deltagerne er omtrent jævnbyrdige. Det er netop *ikke* tilfældet ved mobning, hvor der er en stærk part over for en svagere, og derfor er disse metoder uegnede i arbejdet mod mobning.

Myte.....

"Det går over af sig selv"

Udsagnet: "Det går over af sig selv", er en myte, der også er meget udbredt, men den har ingen hold i virkeligheden. Ofte er det troen på denne myte, der gør, at forældrene til det mobbede barn ikke fortæller skole og fritidsinstitution, hvor slemt deres barn har det med mobningen, for det går nok over af sig selv.

.....virkelighed

Ulweus viser, at elever, der er ofre for mobning, befinder sig i en vanskelig situation over lang tid, ofte flere år, undertiden hele deres skoletid, og deres muligheder for at komme ud af situationen er ikke stor, med mindre voksne udefra griber ind for at ændre det. Undersøgelsesresultaterne understreger vigtigheden af en professionel målrettet indsats mod mobning. Den professionelle skal have vilje, engagement og være indstillet på at ville gøre det arbejde, det er at stoppe mobningen og fortsat hjælpe børnene med at blive ved med at have et godt kammeratskab.

(Se "Lærerenrollen – et kapitel for sig" s. 33)

Myte.....

"Det bliver bare værre, hvis man blander sig"

Endnu en myte, som i høj grad har stillet sig hindrende i vejen for lærere og pædagogers indsats mod mobning, Men faktisk *kan* det blive værre, hvis man blander sig, uden at *gøre* noget: Hvis en professionel voksen går påtvungent eller halvhjertet ind i en mobbesag, konstaterer mobningen, *siger*, at dette skal stoppes, men intet *gør*, så er der overhængende fare for, at myten kan blive til virkelighed.

.....virkelighed

Olweus' forskning afliver også denne myte og peger på, at man netop skal blande sig. Hvis man lader være med at blande sig, signalerer man, at mobning accepteres, og der vil blive mere mobning.

Myte.....

"Det skal du ikke tage dig af. Lad som ingenting, så går det over"

Det er et råd, børn, der bliver mobbet, ofte får af velmenende voksne, men det er et rigtig dårligt råd, for det er en myte, at mobning går over, bare den bliver ignoreret. Tværtimod virker det ofte provokerende på mobberne, at deres bestræbelser med at genere offeret ikke får nogen effekt. Ofte vil mobberne blive endnu grovere over for mobbeofferet i håb om at få offeret til at reagere.

.....virkelighed

Det er ikke sundt for et barn at blive opfordret til at skulle finde sig i at blive nedværdigende behandlet og skulle undertrykke følelser af vrede og sort, når det bliver behandlet ydmygende. Barnet har brug for at blive taget alvorligt og blive støttet i, at man godt kan forstå dets vrede eller sorg over at blive behandlet dårligt. Mobningen går ikke over af sig selv, mønsteret fortsætter i årevis for såvel offer som mobber, hvis de voksne ikke griber ind, så barnet skal netop opfordres til at tage sine følelser alvorligt og handle ud fra dem. Man kan støtte barnet, ved at man sammen går til læreren/pædagogen og fortæller om problemet, så den kan blive stoppet.

Myte.....

"Hun er nok selv ude om det"

Myten, at mobbeofferet selv er skyld i mobningen, findes også stadig. Jeg har hørt lærere og pædagoger sige, at de godt kan forstå, at børnene mobber, fordi mobbeofferet er irriterende, klæber, og på den måde selv er ude om det. Ulweus påviser, at der ikke er hold i myten, men hvis et barn bliver mobbet, vil det ofte holde sig tæt til læreren og kan som følge af mobningen efterhånden blive klæbende. Hvis læreren eller pædagogen finder mobbeofferet irriterende, er det min erfaring, at børnene lynhurtigt fornemmer den voksnes irritation, så det bliver mere normalt for børnene at mobbe. Det er nødvendigt at få brudt den onde cirkel, ved at læreren lærer mobbeofferet bedre at kende og ser barnet mere nuanceret, så det irriterende fortoner sig. Ved at læreren får en bedre relation til barnet, kan den onde cirkel brydes. Samtidig må man tage fat på arbejdet med at stoppe klassekammeraternes mobning.

.....virkelighed

Mobbeofrene føler sig ensomme og forladte i skolen, for ofte har de ikke en eneste ven i klassen. Man kan ikke forklare mobningen med, at de selv har været skyld i det, for ofrene er for langt de flestes vedkommende ikke aggressive eller drillende, og de er negativt indstillede overfor vold. Når mobbeofferet næsten dagligt over så lang tid får at vide, at det er grimt, ulækkert, uønsket, dumt og mærkeligt, så ender det måske med, at mobberne får ret, fordi barnet efterhånden får det samme billede af sig selv.

Spring af!

Spring af,
hvis du mærker,
den flok du går med, bliver en hær.
Og lad dem så blot pege fingre, fordi du er sær.
Når mængden marcherer i takt og vil vandre,
men kun for at prale og trampe på andre
- spring af!

Spring på
når du mærker,
det rykker af sted mod det blå,
og øjne og smil dukker pludselig
ud af det grå.
Hvor mennesker vandrer, til flokken bliver venner
med dig og med andre, de slet ikke kender
- spring på!

(Fra sangen: "Spring" med tekst af Jesper Kallesøe 2000)